

OPONENTSKÝ POSUDEK RIGORÓZNÍ PRÁCE

Lukáš Nosek, *Život a dílo Antonína Salajky: prolegomena k teologické analýze: Příspěvek k dějinám české katolické dogmatické teologie 20. století, KTF UK, 275 s.*

Dějiny české katolické teologie 20. století (o předchozích staletích nemluvě) zůstávají prozatím takřka neznámé. V posledních několika málo letech se však pozvolna poddávají realie, s jejichž pomocí lze přistoupit k vlastnímu studiu teologické reflexe. Pro tuto průpravnou, historicko-biograficko-bibliografickou část dějin teologie se v daný okamžik prosadilo označení „prolegomena“ (Novotný, Žůrek).

Právě o takováto prolegomena k teologické analýze Antonína Salajky (1901–1975) se pokusil autor posuzované rigorózní práce, který zpracoval na základě archivních materiálů i sekundární literatury podrobný životopis (s. 7–106), připojil několik sond do Salajkova díla a reflexe (s. 107–195) a rozsáhlou bibliografii jeho publikací i rukopisů (s. 201–235). Nechybí pochopitelně ani obvyklý úvod, závěr, několik drobných příloh a seznam použité literatury. Struktura práce je přehledná. Salajkův životopis je předložen v relativní úplnosti. Za zvláště zajímavé lze asi považovat pasáže o Salajkově poměru ke komunismu, včetně nástupu na CMBF (s. 69–78), o jeho pojetí dogmatické teologie a její výuky (s. 100–104), o eklesiologii (s. 114–123), unionismu a ekumenismu (s. 154–170). Bibliografie Salajkových prací a rukopisů je velmi přínosná, jakkoli ještě ne úplná.

Budiž ihned řečeno, že z celkového hlediska je třeba práci považovat za zdařilou. Cíl, který si autor vytkl, byl dosažen, před čtenářem vystupuje osobnost a dílo Antonína Salajky značně konkrétně (s alespoň jednou vloženou fotografií by to bylo ještě zřetelnější!) v diachronním vývoji i v synchronních hodnotících úsudcích.

K celkově kladnému hodnocení je třeba připojit několik výhrad a komentářů:

- Značně negativně musí být hodnocena úroveň jazyková (ortografická, gramatická, stylistická). Chyby jsou vskutku velmi, velmi časté a nebudou ani citovány; nevyhnuly se češtině ani latině. Nutno však poukázat na to, že se někdy jazyková neobratnost stává nechtěně poněkud směšnou (např. „líbeznými slůvky“: s. 22; „životopisná zkazka“: s. 29; „slovutně děkuje“: s. 72; „chmurné zdraví“: s. 88) a že jindy vede k teologicky nesmyslným tvrzením (např. „Salajka... Ježíše pasuje do role kazatele slova Božího“, „zdůvodňuje Boha jako našeho Otce“, „vysvětlení Boha jako našeho Otce“: s. 42).
- S přiznáním, že jde o věc osobní jazykové citlivosti, je autorovi kladena otázka, zda je opravdu vhodné ve vědecké práci tak výrazně a v jakési narativní podobě vyzdvihovat vlastní osobu resp. její společenství se čtenářem (my-forma slovesných tvarů místo postupu neosobnějšího a věcnějšího, líčení vlastního postupu apod.).
- Autor připojoval poměrně často k objektivnímu exposé Salajkových počinů své hodnotící soudy, ať již formou adjektiv či širších komentářů (není zde míněno hodnocení Salajkových idejí!). Je ovšem otázkou, nakolik má takové hodnocení, v podstatě vždy psychologické či etické, v historické práci místo. Pouze zástupně srov. např. s. 36, 77–78; psychologizující postup se snad nejkuriózněji projevil v souvislosti s hledáním kořenů Salajkova zájmu o unionismus v moravské krajině (s. 12 a 148–150).
- Některé chybějící údaje bylo možno vyhledat prostě v úředních dokumentech: např. osobní jméno Seiferta, Handlíře či Mouřenínského (s. 19, 27, 28) figuruje pravděpodobně v *Catalogu cleri*.

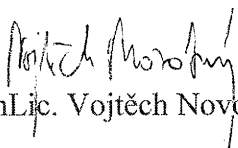
- Objevují se věcné chyby: např. Collegium Bohemicum je zaměňováno s „českou kolejí Nepomucenum“ (s. 31, 32), Stanislav Pilík za Jaroslava (s. 44), „česká otázka“ není uchopena jako terminus technicus ve svém vlastním významu (s. 73 pozn. 353).
- Některé pasáže působí zmateně: např. v otázce Salajkovy soukromé docentury, zřízení stolice orientální theologie, lektorátu ruštiny není zřejmá posloupnost událostí (s. 54–56).
- Poměrně často autor připojuje v poznámkách rozsáhlé bibliografické odkazy tam, kde to nebylo nutné: např. u osobností světových teologů či významných hierarchů, srovnání komunistického pronásledování v českých zemích s Tibetem apod.
- Práce obsahuje delší obecné přehledy, které nebyly v dané podobě nutné, např. obecný exkurs o unionismu (s. 149–154). Značný nárok představuje pro čtenáře četné opakování již řečeného.
- Celkově je třeba autorovi jako doktorandovi KTF UK doporučit, aby se u svého školitele učil nejenom z toho, co přináší kladného, ale i z jeho chyb, zejména právě z nadbytečného kupení citátů, odkazů apod.
- Zůstávají otevřené některé dílčí otázky, např.: proč nebyl tento absolvent PIO komunisty v 50. létech pronásledován, jako jeho kolegové? proč byl Salajka tak neúspěšný, tak na okraji? proč se tak usilovně snažil prosadit svou definici církve, proč vůbec chtěl církev definovat? apod.

Salajka se jeví jako *muž, který chtěl být teologem*. Chtěl být teologem – a usiloval proto o postgraduální a celoživotní pokračování ve studiích. Chtěl být teologem – a publikoval proto mnoho textů, přičemž pro nepřízeň doby a kritický posudek druhých nemohl patřičně zveřejnit ty své práce, které pokládal za nejdůležitější, ani další, které příčinlivě sepisoval. Chtěl být teologem – a v době narůstající komunistické moci let 1945–1950 se díky své specializaci ve východní teologii, ruštině a staroslověnštině dostal na pražskou teologickou fakultu, v roce 1950 se pak takřka „vecpal“ do profesorského sboru Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty, na níž působil do r. 1973. Chtěl být teologem – a angažoval se proto v přípravě české účasti na Druhém vatikánském koncilu, v Teologické komisi při Sboru biskupů a ordinářů ČSR apod. Nestací však říci, že Salajka *chtěl* být teologem: nutno též říci, že jím *byl* – ovšem podle všeho nejenom neuznaným ze strany svých teologických souputníků, nýbrž i objektivně nepříliš zdatným (podobně ostatně nebyl pokládán ani za zdatného slavistu ze strany těchto svých kolegů). Stojíme tak před takřka typickým úkazem dějin české teologie: teologem, který ve svém oboru ve světovém měřítku nevyňikal, plnil však na domácí půdě svou roli co nejlépe a dosahoval spíše standardních výsledků, pročež poučenějšího čtenáře zaujme pouze v drobnostech. To však nikterak nesnižuje význam bádání, které je dějinám české teologie věnováno. Realitu je třeba poznat, ať je jakákoli. I všednost – ba právě všednost – tvoří dějiny: obecně i v jednotlivých vědních oborech.

Přesto je třeba na závěr položit otázku, kterou musí autor pečlivě zvážit: Rigorózní práce předkládá „prolegomena k teologické analýze“. Je však Salajka autorem, kterému se vyplatí ještě nadále věnovat pozornost? Nebylo již v podstatě řečeno v hlavních rysech vše podstatné (srov. např. pojetí církve, unionismu), nezbývají již spíše jenom nepodstatná doplnění?

Rigorózní práce splnila všechny podstatné podmínky k tomu, aby mohla být připuštěna k obhajobě.

Praha, 15. 4. 2009

PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.